Jaarverslag Erfgoedinspectie 2015-2016

Jaarverslag Erfgoedinspectie 2015-2016 (mei 2017)

Jaarverslag 2015-2016

Toezicht op de Archiefwet

Toezicht op de Erfgoedwet

Toezicht op basis van internationale verdragen en regelingen

Vragen, meldingen en incidenten

Overzicht wet- en regelgeving

Colofon

Deze printvriendelijke versie bevat niet de volledige inhoud van het online magazine, maar alleen de teksten en een beperkte selectie foto´s. Het hele online magazine met alle foto´s, video´s en multimedia kan worden bekeken op:
/site/jaarverslag/2017/01/index (/site/jaarverslag/2017/01/index) of https://magazines.erfgoedinspectie.nl/jaarverslag

Nog een tip voor het geval u het magazine wil printen: Heeft u een Windows-computer en bekijkt u het magazine met het programma Chrome? Dan adviseren we u voor het afdrukken alleen gebruik te maken van het zogenoemde dialoogvenster (Ctrl+P).

Jaarverslag Erfgoedinspectie 2015-2016

Jaarverslag 2015-2016

Foto Hans Roggen

Inleiding

De Erfgoedinspectie heeft in 2015-2016 het accent gelegd op de toegankelijkheid van de rijksoverheidsinformatie en het goed beheer en behoud van het erfgoed.
Zo is er aandacht voor het archiveren van de websites van de rijksoverheid en de toegankelijkheid van de archeologiedepots. In ons toezicht zien we dat alle instellingen steeds meer de impact van de technologische ontwikkelingen ervaren zoals open data. Om die reden was dit het thema bij het 10-jarig bestaan van de Erfgoedinspectie (november 2015). Met de daar gepresenteerde 'De Staat van, over erfgoed en archieven 2015' , aangeboden aan de minister Bussemaker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, hebben we een inzichtelijke manier gevonden om kennis te delen met een breder publiek.
Voor het beheer is gekeken naar de rijkscollectie bij de museale beheerders en de voortgang van de bewerking van de papieren archieven van de ministeries.
Daarnaast is als interventie gewerkt aan netwerkbijeenkomsten waar de resultaten met de deelnemers zijn gedeeld zodat er gezamenlijk aan oplossingen gewerkt kon worden. We hebben actief bijdrage geleverd aan de voorlichting over de nieuwe Erfgoedwet en wat dit voor het toezicht betekent, we hebben overlegd met de kunsthandel en de uitgave van de publieksbrochure in –en uitvoercultuurgoederen. Ook leverden we een actieve bijdrage aan een EU-conferentie over grensoverschrijdend handel in cultuurgoederen. Met dit verslag over 2015 en 2016 geven we actueel inzicht in de gevarieerde wereld van ons werkterreinen.

Leeswijzer

De eerste resultaten van het werkprogramma 2015-2016 zijn deels gepubliceerd in het Jaarverslag 2015. In dit verslag treft u het geheel aan van de toezichtinspanningen over de periode 2015-2016.

Toezicht op de Archiefwet

Inleiding

Op basis van de Archiefwet houdt de inspectie toezicht op de vorming en het beheer van informatie en (digitale) archieven van de centrale overheid. In 2016 zijn er in totaal 26 inspecties uitgevoerd, waarvan 10 in het kader van archiveren in ketens, 14 naar webarchivering en 2 naar bewerking papieren archieven. De minister van OCW ontving de rapporten 'Webarchivering bij de centrale overheid' en 'De juiste papieren deel 2'.

Webarchivering

Overheidswebsites zijn de afgelopen jaren geëvolueerd van digitale folder naar centraal portaal voor digitale dienstverlening. De website is dan ook niet meer weg te denken in de communicatie tussen de overheid en burgers en bedrijven. Het is dan ook op z'n minst opvallend dat websites bij de centrale overheid niet of nauwelijks worden gearchiveerd. De Erfgoedinspectie onderzocht in hoeverre de organisaties binnen de centrale overheid websites en officiële uitingen op sociale media archiveren. In het rapport 'Webarchivering bij de centrale overheid (http://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2016/12/8/rapport-webarchivering)' wordt naast een up-to-date overzicht van de webarchiveringspraktijk in Nederland vooral de stand van zaken bij de centrale overheid belicht. De belangrijkste conclusie is dat de centrale overheid haar websites en uitingen op social media niet of nauwelijks archiveert. Slechts 2% van de organisaties archiveert de website in overeenstemming met de archiefwettelijke eisen. De minister van OCW laat in de beleidsreactie weten dat zij de aanbevelingen onderschrijft. De algemene rijksarchivaris wordt gevraagd een handreiking op te stellen voor de archivering van websites en uitingen op sociale media. Ook kondigt de minister aan dat de algemene rijksarchivaris in samenwerking met CIO-Rijk een voorstel zal doen voor implementatie van een archiveringspraktijk voor deze media bij organisaties binnen de centrale overheid. Direct effect van het rapport is al dat de websites van de meeste ministeriële websites met ingang van 15 december 2016 worden gearchiveerd.

Duurzame digitale toegankelijkheid

Het duurzaam toegankelijk opslaan en bewaren van overheidsinformatie staat nog steeds volop in de belangstelling. Het afgelopen jaar is in verschillende Kamermoties opgeroepen de informatiehuishouding van de overheid te verbeteren. In de aangenomen motie van het Kamerlid Segers wordt de regering verzocht nog in 2016 uitvoering te geven aan de aanbevelingen van het rapport dat de Erfgoedinspectie heeft uitgebracht over de naleving van de Archiefwet in de zaak Cees H. Ook heeft de Tweede Kamer het initiatiefvoorstel voor de Wet Open Overheid (WOO) aangenomen. Dit wetsvoorstel raakt op verschillende punten de Archiefwet en kan een grote impact hebben op de informatiehuishouding van de overheid. De inspectie blijft de komende jaren inzetten, zie ook het Werkprogramma 2017-2018, op de duurzame toegankelijkheid.

Archiveren in ketens

In de tweede helft van 2016 begon het onderzoek naar het archiveren in ketens. Aanleiding voor dit onderzoek is de toenemende samenwerking door overheidsorganisaties in ketens en de daaruit voortkomende risico's voor het goed archiveren in die ketens. De meeste ketens overschrijden de grens van een of meer bestuurslagen. Het inspectieonderzoek wordt dan ook gezamenlijk door de Erfgoedinspectie, de Provincie Noord-Brabant en de archiefinspectie van het stadsarchief Rotterdam uitgevoerd. In 2016 is als eerste de keten voor de omgevingsvergunning onderzocht. Het portaal voor burgers en bedrijven voor het indienen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning is het Omgevingsloket online (OLO). Voor dit onderzoek naar de OLO-keten zijn inspecties uitgevoerd bij organisaties uit alle vier de bestuurslagen; gemeenten en omgevingsdiensten, een waterschap, een veiligheidsregio, Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Milieu. In het tweede kwartaal van 2017 wordt over dit onderzoek gerapporteerd. Het rapport zal ook een doorkijkje geven naar de gevolgen van het invoeren van de Omgevingswet en het daarbij horende Digitaal Stelsel Omgevingswet in 2019, op de archivering. Het komende jaar wordt nog een aantal representatieve ketens onderzocht, waarna in 2018 het eindrapport over het archiveren in ketens zal verschijnen.

MH17 archief

Naar aanleiding van een motie van het Tweede Kamerlid Omtzigt is het project 'Blijvend in ons geheugen: nationale crisis MH17' opgezet. Doel is het veiligstellen van het MH17 archief. Dit archief bevindt zich bij tenminste 20 archiefvormende organisaties, die ook zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor hun deel van dit archief. Per brief van 21 december 2016 heeft de minister van Veiligheid en Justitie aan de Tweede Kamer toegezegd dat de Erfgoedinspectie toezicht houdt op het realiseren van het doel van het project. De inspectie onderzoekt of de informatie rond het neerhalen van de vlucht MH17 bij de organisaties blijvend en duurzaam toegankelijk is. In de tweede helft van 2016 is begonnen met de voorbereiding van dit onderzoek.

Versnelde bewerking van de departementale papieren archieven

In december 2016 ontving de minister van OCW het rapport 'De juiste papieren deel 2' (http://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2017/03/6/de-juiste-papieren-2)dat vervolgens aan de Tweede Kamer is aangeboden. In dit rapport wordt verslag gedaan van een vervolginspectie naar het bewerken van de archiefachterstanden bij de departementen. Achtergrond van deze inspectie is een verzoek van de bewindslieden van OCW en BZK om toe te zien op de 'organisatie, kwaliteit en voortgang' van het wegwerken van de archiefachterstanden.
De kwaliteit en organisatie van de bewerking is verbeterd. Naast deze positieve ontwikkelingen concludeert de Erfgoedinspectie dat de voortgang, met name de tijdige afronding van het project problematisch is. Op grond hiervan is de aanbeveling dat de minister van OCW en de minister van BZK een realistische planning opstellen, waarin rekening wordt gehouden met de kwaliteit van de dossiers en de noodzakelijke zorgvuldigheid van bewerking.

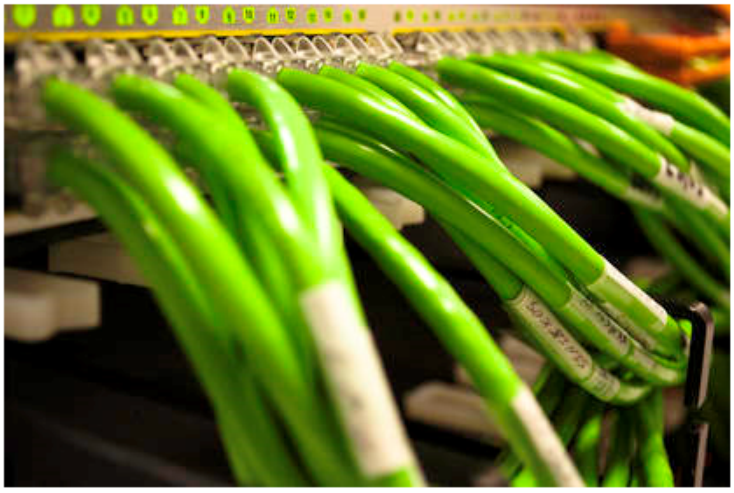

Toezicht op de Erfgoedwet

Inleiding

Vanaf 1 juli 2016 houdt de Erfgoedinspectie toezicht op de naleving van de Erfgoedwet. Deze vervangt het toezicht op basis van ondermeer de 'Monumentenwet 1988' en de 'Wet tot behoud van Cultuurbezit'.

Archeologie

In 2015 en 2016 zijn er 66 veldinspecties uitgevoerd waarvan 13 keer bij een gemeente of universiteit en 53 keer bij een opgravingsbedrijf. Er vond ter gelegenheid van de presentatie van het rapport 'Graven in depots' een symposium plaats en er zijn twee pilots gehouden bij professionele organisaties voor monumentenbehoud.

Toegankelijkheid provinciale archeologische depots

In 2015 heeft de Erfgoedinspectie alle tien provinciale depots voor archeologische vondsten en opgravingsdocumentatie geïnspecteerd. Er is vooral gelet op het behoud en de toegankelijkheid: de twee graadmeters voor een verantwoorde opslag van archeologische vondsten en documentatie. De depots zijn bezocht en de depotbeheerders geïnterviewd. Gedeputeerde Staten en depothouders hebben een individueel inspectierapport met aanbevelingen ontvangen en tevens is in 2016 het overkoepelende rapport 'Graven in depots' (https://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2016/05/31/graven-in-depots) uitgebracht. Vergeleken met de vorige inspectieronde in 2005 zijn de bewaarcondities over de hele linie verbeterd. Ook bieden de depots steeds meer mogelijkheden om onderzoek te doen, en worden stappen gezet om de collectie voor het publiek te ontsluiten. Tegelijkertijd zijn depots ingehaald door de snelle ontwikkelingen in de digitalisering van het opgravingsproces. De digitaal verzamelde data worden door de depots wel opgeslagen, maar kunnen niet altijd worden gecontroleerd en bestudeerd. De benodigde software ontbreekt of is achterhaald. De Erfgoedinspectie beveelt aan dat de provincies, bij voorkeur gezamenlijk, een plan ontwikkelen om dit probleem op te lossen. Daarvoor kan aansluiting worden gezocht bij een e-depot. Andere aandachtspunten zijn de langdurige opslag van monsters, de klimaatcontroles in depotruimtes en de monitoring van het behoud van kwetsbare en geconserveerde vondsten. Ter afsluiting van het depotonderzoek is een symposium georganiseerd, dat goed werd bezocht door betrokkenen bij provinciale en ook gemeentelijke archeologische depots. Als vervolg op dit onderzoek, start de inspectie in 2017 in afstemming met de provincies, een verkenning naar gemeentelijke depots, waar bijna twee derde van alle vondsten opgeslagen liggen.

De Erfgoedwet en het toezicht op de certificering archeologie

Op 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van kracht geworden. De van rijkswege verstrekte vergunningen voor archeologische opgravingen verdwijnen na een overgangsperiode per 1 juli 2017 definitief van het toneel. Daarvoor in de plaats komt nu het wettelijk verplichte opgravingscertificaat. Het toezicht van de Erfgoedinspectie verandert hierdoor. De afgelopen twee jaar heeft de Erfgoedinspectie zich voorbereid op het nieuwe toezicht op het stelsel. Het toezicht wordt verlegd van vergunninghouders naar het certificatiestelsel en de certificerende instellingen. Het directe toezicht op de certificaathouders wordt beperkt tot de naleving van de wettelijke verplichtingen op het doen van meldingen, de rapportage van het onderzoek en de overdracht van vondsten en documentatie. Organisaties of particulieren, zoals universiteiten of verenigingen voor amateurarcheologie, die uitgezonderd zijn van de certificatieplicht blijven onverkort onder het toezicht van de Erfgoedinspectie vallen. Om te beoordelen of zij aan de verplichtingen van de Erfgoedwet en het Besluit Erfgoedwet archeologie voldoen, wordt vanaf 1 juli 2017 met nieuwe toetsingskaders gewerkt.

Tegengaan van illegale opgravingen

Met de inwerkingtreding van het Besluit Erfgoedwet archeologie (2016) is geregeld dat het opgraven met behulp van een metaaldetector nu is toegestaan. Voorwaarde is dat het opgraven niet dieper gaat dan 30 centimeter en niet wordt uitgevoerd op aangewezen monumenten, op lopende opgravingen of op terreinen waarvoor de gemeente een metaaldetectorverbod heeft ingesteld. Vondsten die bij zulke opgravingen gedaan worden, moeten wel gemeld worden. De Erfgoedinspectie heeft geïnvesteerd in de contacten met de metaaldetectoramateurs om tot een betere uitwisseling van elkaars inzichten en belangen te komen. De zichtbaarheid en toegankelijkheid van ons gezamenlijke archeologische erfgoed zijn in het geding als archeologische vondsten van algemeen belang in de handel of in privéverzamelingen verdwijnen. Bovendien is het wetenschappelijke onderzoek erbij gebaat dat informatie over archeologische vondsten bekend is, en blijvend gedocumenteerd wordt. Eén van de manieren om dit te bewerkstelligen is de bestrijding van illegale opgravingen.

In 2016 is het 'Handhavingsplan cultureel erfgoed Noordzee en Waddenzee' vastgesteld. Dit handhavingsplan beschrijft de procedures voor het toezicht op het maritieme erfgoed. Het plan is in nauw overleg met het Openbaar Ministerie tot stand gekomen. De samenwerking met de Kustwacht en de kustwachtpartners is verstevigd. De Erfgoedinspectie is nu voorbereid op incidenten op zee.
Eind 2015 zijn de mogelijkheden van het meldsysteem 'DICE', dat voor museale collecties en voor archeologische monumenten wordt gebruikt, uitgebreid voor toepassing op alle archeologische vindplaatsen, waardoor de Erfgoedinspectie sneller op kan treden bij misstanden op het land. Gemeentelijke archeologen kunnen nu incidenten melden in DICE (https://www.erfgoedinspectie.nl/actueel/nieuws/2015/02/11/incidenten-rijkscollectie-melden-in-dice), zodat deze direct bij de buitengewoon opsporingsambtenaren van de Erfgoedinspectie bekend worden.

Kwaliteitsborging archeologisch onderzoek

In de periode 2015-2016 zijn 66 veldinspecties uitgevoerd bij verschillende vergunninghouders. Dit was 13 keer bij een gemeente of universiteit en 53 keer bij een opgravingsbedrijf. Bij 22 inspecties kon worden volstaan met een inspectierapport zonder aanbevelingen. Het viel daarbij wel op dat er bij onaangekondigde inspecties vaker aanleiding is tot het doen van aanbevelingen dan bij aangekondigde. Dit geldt vooral voor het uitvoeren en vastleggen van controles.
De kennis van het programma van eisen is over het algemeen goed. De opsteller van het programma van eisen geeft vaak zelf leiding aan de veldwerkzaamheden. Er staan nog steeds veel senior KNA-archeologen in het veld, hoewel er in 2016 een daling is te zien ten opzichte van 2015. Toen stonden bij een derde van de geïnspecteerde veldonderzoeken 3 of meer senioren in het veld, in 2016 was dat bij een vijfde het geval. Nog steeds wordt niet bij alle onderzoeken dagelijks een back-up gemaakt, maar het aantal groeit gestaag, het percentage ligt op ruim 80% (2016). Het belang hiervan wordt waarschijnlijk ook meer onderkend nu een steeds groter deel van de documentatie alleen nog digitaal vervaardigd wordt. Op een aantal geïnspecteerde opgravingen was vrijwel alles digitaal, inclusief de zogenaamde coupetekeningen van sporen, die meestal nog analoog gemaakt worden. Het kwaliteitszorgsysteem wordt veelal gezien als een statisch in plaats van een dynamisch onderdeel van de bedrijfsvoering en de werkzaamheden. Er lijkt onder archeologen in het veld doorgaans niet veel aandacht voor te zijn. Dat geldt ook voor de certificering. Dat die eraan komt is duidelijk maar het blijft kennelijk een zaak van het bedrijfsmanagement. Wel zijn de meeste archeologen van het beroepsregister op de hoogte. Bij veel opgravingsbedrijven heeft al het personeel het curriculum vitae de afgelopen maanden moeten bijwerken in verband met de toets voor het register.

De rijkscollectie en de nationaal beschermde goederen

Door de inwerkingtreding van de Erfgoedwet vallen 7 museale instellingen onder het toezicht van de Erfgoedinspectie, naast de bestaande instellingen. Totaal zijn het nu 36 instellingen. In 2016 vonden 77 controles op wettelijke beschermde cultuurgoederen en verzamelingen plaats en 2 inspecties bij museale beheerders. De minister van OCW ontving het rapport 'Zicht op de rijkscollectie'.

Zicht op de rijkscollectie

Het beheer van de rijkscollectie in het algemeen als voldoende aangemerkt. Op onderdelen is het beheer van de rijkscollectie voor verbetering vatbaar. Dit is de conclusie in het rapport 'Zicht op de rijkscollectie (https://www.erfgoedinspectie.nl/publicaties/rapport/2016/04/29/zicht-op-de-rijkscollectie)', dat de minister van OCW aan de Tweede Kamer heeft aangeboden. De inspecties bij de 29 museale beheerders hebben ook aangetoond dat er verbeteringen nodig zijn om het risico op vermissingen, conditieverlies en schade tegen te gaan. Zo is bij een aantal musea onvolkomenheden vastgesteld in de collectieregistratie, schieten bewaaromstandigheden soms tekort en ontbreekt bij meerdere musea een actuele analyse van veiligheidsrisico's voor de collectie. De minister van OCW stelt in de beleidsreactie op het rapport dat de Erfgoedwet een aantal knelpunten wegneemt omdat de structurele (financiële) voorwaarden zijn verbeterd. De minister vermeldt verder dat de individuele musea ook moeten zorgdragen voor verbeteringen in het collectiebeheer. De Erfgoedinspectie ziet er in de periode 2017-2018 op toe dat musea de verbeteringen realiseren.

Nieuwe inspecties van 7 museale beheerders

In 2016 is de Erfgoedinspectie gestart met het inspecteren van Keramiek Museum Princessehof in Leeuwarden en het Teylers Museum in Haarlem. Zij zijn twee van de zeven museale instellingen die voor het eerst onder het toezicht van de Erfgoedinspectie vallen. Deze instellingen zijn op grond van de Erfgoedwet belast met het beheer van een museale collectie en ontvangen hiervoor subsidie van het ministerie van OCW. De inspecties zijn een nulmeting en worden in 2017 afgerond. Iedere beheerder ontvangt een inspectierapport met bevindingen en aanbevelingen. De rapporten worden gepubliceerd op www.erfgoedinspectie.nl (http://www.erfgoedinspectie.nl)

Inspecties beschermde cultuurgoederen

Uit de periodieke inspecties op de verblijfplaats van wettelijk beschermde cultuurgoederen zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen. In de periode 2015-2016 heeft de Erfgoedinspectie 77 inspecties uitgevoerd. De beschermde objecten en verzamelingen werden daarbij aangetroffen op de geregistreerde verblijfplaats. Dit positieve resultaat is ook een gevolg van de voorlichting die de Erfgoedinspectie aan de eigenaren en beheerders geeft over de rechten en plichten van de wettelijke bescherming.

Beschermde verzamelingen

Bij zeven grotere verzamelingen is de bescherming op grond van de Erfgoedwet verbeterd. Dit betreft onder andere enkele historische bibliotheken met vele duizenden manuscripten en gedrukte boeken. De exacte samenstelling van deze verzamelingen was niet vastgelegd in het aanwijzingsbesluit. Het ontbrak aan een nauwkeurige registratie en documentatie van de verzamelingen bij de eigenaren. De Erfgoedinspectie heeft in 2016 vastgesteld dat de eigenaren inmiddels beschikken over toereikende registraties van de verzamelingen. In 2017 ontvangen de betreffende eigenaren een aanvullend aanwijzingsbesluit van de Minister van OCW waarmee de wettelijke bescherming beter is geborgd.

Professionele organisaties voor monumentenbehoud

Op verzoek van de minister van OCW gaat de Erfgoedinspectie erop toezien dat professionele organisaties voor monumentenbehoud (https://www.erfgoedinspectie.nl/onderwerpen/professionele-organisaties-voor-monumentenbehoud-pom%E2%80%99s) (POM) voldoen aan de Subsidieregeling instandhouding monumenten en dan specifiek de criteria in de artikelen 30-32 en 35. Tot nu toe zijn er door de minister 17 organisaties aangewezen als POM. In 2016 zijn er gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de POM's en zijn er twee pilots uitgevoerd. Vanaf 2017 krijgt het toezicht zijn beslag.

Toezicht op basis van internationale verdragen en regelingen

Inleiding

De inspectie ziet toe op de in- en uitvoer van cultuurgoederen op basis van internationale verdragen, verordeningen en regelingen en de Erfgoedwet. Er werden 327 vergunningen afgegeven voor de uitvoer van cultuurgoederen buiten de Europese Unie en de douane deed regelmatig een beroep op ons.

Europese samenwerking en toezicht

In februari 2016 vond in het kader van het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie (EU), de 'International conference on Enforcement in Europe without borders' in Amsterdam plaats. Er waren workshops over internationale samenwerking tussen inspecties, marktcontrole door certificering en Europese regels en de invloed op het nationale toezicht. De Erfgoedinspectie was inhoudelijk betrokken bij de workshop 'Handel in goederen via het internet'. Het belangrijkste onderwerp voor de workshop is de snel groeiende handel en de risico's die hiermee samenhangen voor zowel de kopers als de verkopers, en wat dit kan betekenen voor het toezicht. Resultaat was dat de noodzaak wordt gezien voor meer harmonie bij de EU-regelgeving en in het toezicht en samenwerking binnen de EU.
Op initiatief van de Erfgoedinspectie heeft Nederland samen met de Belgische collega's een voorstel gedaan bij de Europese Commissie om een projectgroep te starten over de douaneprocedures bij de afgifte van uitvoervergunningen voor cultuurgoederen en invulling van het begrippen zoals herkomst en welke informatie aangeleverd moet worden bij uitvoervergunningen. Dit kan per land verschillen. Een van de doelen van deze projectgroep is dan ook om tot uniforme controleprocedures te komen in alle EU lidstaten. De projectgroep zal in 2017 beginnen onder het Customs 2020 programma van de EU.

In- en uitvoer van cultuurgoederen

Naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Erfgoedwet is, ondermeer door lezingen en workshops, geïnvesteerd in bewustwording en kennis over cultuurwetgeving bij de kunsthandel, erfgoedinstellingen en de handhavende partners als douane en politie. Ook is er een tweetalige publieksbrochure verschenen over de in- en uitvoer van cultuurgoederen (https://www.erfgoedinspectie.nl/toezichtvelden/cultuurgoederen/publicaties/brochure/2016/11/16/brochure-invoer-en-uitvoer-van-cultuurgoederen) die veelvuldig is gedownload. Met verschillende koepelorganisaties in de handel heeft de Erfgoedinspectie gesprekken gevoerd over het belang van volledige informatie over de herkomst en herkomstonderzoek bij aan- en verkoop van cultuurgoederen.

Teruggave verzoeken

Op verzoek van de Peruaanse en Egyptische autoriteiten is onderzoek gedaan naar het aanbod van cultuurgoederen in Nederland bij een aantal kunsthandelaren. Onrechtmatigheden zijn tijdens het onderzoek niet gebleken. Een onderzoek naar Iraakse voorwerpen die voor verkoop waren aangeboden via internet, is in 2016 afgerond in overleg met de officier van justitie.
De Erfgoedinspectie heeft twee richtlijnverzoeken ontvangen van Noorwegen en van Zweden over mogelijk onrechtmatig uitgevoerde cultuurgoederen uit deze EU-lidstaten. Het onderzoek naar archeologisch materiaal uit Noorwegen is afgerond nadat het voorwerp vrijwillig is teruggestuurd. En Zweden beraadt zich op mogelijke vervolgstappen.

Samenwerking met de douane: controles invoer cultuurgoederen

De douane heeft in 2016 diverse voorwerpen aangetroffen bij douanecontroles uit onder andere Mali, Egypte, Turkije, Kameroen en Democratische Republiek Congo. In de meeste gevallen betrof het geen wettelijk beschermd erfgoed maar ging het om valse voorwerpen of modern werk. Nader onderzoek is gedaan naar acht Egyptische ushabti's, dit zijn kleine grafbeeldjes, afkomstig uit de Verenigde Arabische Emiraten die uiteindelijk vals bleken te zijn. Verschillende ivoren maskers uit DR Congo zijn in bewaring genomen voor nader onderzoek. Deze zaken lopen nog.

Samenwerking met de douane: uitvoervergunningen cultuurgoederen

Namens de Erfgoedinspectie verstrekte de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer in Groningen (Belastingdienst/Douane Groningen/team CDIU) in 2016 in totaal 327 vergunningen voor de uitvoer van cultuurgoederen buiten de Europese Unie. Daaronder waren 13 doorlopende vergunningen voor muziekinstrumenten van wereldwijd optredende musici. Onder de 314 afgegeven eenmalige vergunningen waren 116 vergunningen voor musea en andere erfgoedorganisaties voor tijdelijke (tentoonstellings-)doeleinden en 131 vergunningen voor professionele kunst- en antiekhandelaars en veilinghuizen. 67 vergunningen werden afgegeven ten behoeve van overige organisaties en particulieren. De meeste eenmalige vergunningen (98) werden afgegeven voor schilderijen, gevolgd door de categorie 'oudheidkundige voorwerpen' (68). De meeste eenmalige vergunningen werden afgegeven aan de Verenigde Staten (148) en Zwitserland (68).

Vragen, meldingen en incidenten

Jaarlijks komen er uiteenlopende vragen, meldingen en incidenten binnen bij de Erfgoedinspectie. De vragen zijn afkomstig van burgers, particuliere instellingen en overheidsorganisaties. Waar nodig is er telefonisch contact om de vraag te verhelderen en de vragenstellers ontvangen via de e-mail een antwoord. Daar waar de Erfgoedinspectie geen directe rol heeft wordt doorverwezen, bijvoorbeeld naar de provincie in de rol als toezichthouder. Het aantal vragen dat bij de Erfgoedinspectie binnen komt is constant. In 2015 waren dat er 137. In 2016 werden er 134 vragen gesteld waaronder 67 vragen over de Archiefwet 1995. En 67 vragen gingen over de Erfgoedwet, waarvan 42 over het beheer van rijkscollecties en de implementatie van Unescoverdragen en 25 over archeologie en gebouwde rijksmonumenten.

Website
De meeste vragen komen binnen via www.erfgoedinspectie.nl (http://www.erfgoedinspectie.nl) De website werd in 2016 bezocht door ruim 31.412 (unieke) bezoekers. De Erfgoedinspectie is vanaf mei 2016 te volgen op twitter.

Meldingen DICE

Vanaf 2015 maakt de Erfgoedinspectie gebruik van de Database Incidenten Cultureel Erfgoed (DICE) om een melding van een incident met de rijkscollectie waarbij schade aan het object is ontstaan te ontvangen. DICE is een beveiligde database die beheerd wordt door de RCE. Erfgoedbeheerders hebben daardoor alleen toegang tot hun eigen geregistreerde incidenten. In 2015 waren er 39 incidentmeldingen en in 2016 waren het 24 meldingen.
DICE is uitgebreid voor toepassing op alle archeologische vindplaatsen. Zo kan de Erfgoedinspectie sneller optreden bij misstanden (op het land). In 2016 is er vooralsnog geen melding via het DICE binnengekomen.

Top-10 van vragen

1. Hoe kom ik meer te weten over bepaalde overheidsinformatie, en dan vooral over diplomagegevens?
2. Wat zijn de wettelijke eisen bij archiefbeheer: bewaartermijnen, selectie en vernietiging?
3. Ik maak me zorgen over aantasting van archeologische waarden, hoe kan ik dit melden?
4. Hoe kom ik meer te weten over een archeologische vondst en cultuurgoederen die ik op internet zag?
5. Behoort een voorwerp tot nationaal beschermde cultuurgoederen?
6. Hoe kom ik meer te weten over het behoud en beheer van beschermde stads- en dorpsgezichten?
7. Ik maak me zorgen over de toepassing van het monumentenbeleid van gemeenten, hoe kan ik dit het beste melden?
8. Wat zijn de wettelijke eisen bij de in- en uitvoer van kunstvoorwerpen en vakantiesouvenirs?
9. Wat staat er op de checklist voor archiefruimten?
10. Wat concludeert de inspectie in de rapporten 'Dementerende overheid', 'Duurzaam duurt het langst' en 'Wie wat bewaart'?

Overzicht wet- en regelgeving

De Erfgoedinspectie houdt op nationaal niveau toezicht op een belangrijk deel van het Nederlandse erfgoed en op de informatiehuishouding bij de rijksoverheid. Bovendien draagt de inspectie bij aan het toezicht op de (illegale) in- en uitvoer van cultuurgoederen. Dat doet ze op basis van internationale verdragen en regelingen. Het toezicht richt zich op de kwaliteit van het behoud en het beheer, en op de (duurzame) toegankelijkheid van het nationale erfgoed en de overheidsinformatie.
De inspectie stelt zwakke plekken in de zorg voor het erfgoed en de overheidsinformatie vast, en agendeert deze. Met omgevingsanalyses, risicoanalyses en signalen vanuit de politiek, het beleid, het erfgoedveld en de samenleving komen we tot de belangrijkste thema's.

De Erfgoedinspectie ziet toe op de naleving van de volgende wet- en regelgeving:

- de Archiefwet 1995 (Archiefbesluit 1995; Archiefregeling);
- de Erfgoedwet (Besluit Erfgoedwet archeologie; Regeling Erfgoedwet archeologie; Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen);
- de Sanctieregeling Irak 2004 II en Sanctieregeling Syrië 2012

Daarnaast voert de Erfgoedinspectie de Richtlijn nr. 2014/60/EU van het Europees parlement en de Raad van 15 mei 2014 uit, als het gaat om de teruggave van cultuurgoederen die op onrechtmatige wijze buiten het grondgebied van een lidstaat zijn gebracht.

In de Erfgoedwet die per 1 juli 2016 in werking is getreden, is de volgende wet- en regelgeving opgegaan:

- Monumentenwet 1988
- Wet tot behoud van cultuurbezit
- Wet verzelfstandiging rijksmuseale diensten en de daarop gebaseerde beheersovereenkomsten
- Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013
- Wet tot teruggave cultuurgoederen afkomstig uit bezet gebied
- Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970

Missie

Met alert en proportioneel toezicht brengt de Erfgoedinspectie het behoud (en beheer) van cultureel erfgoed en overheidsinformatie naar het gewenste kwaliteitsniveau met het oog op de duurzame toegankelijkheid en beschikbaarheid.

Visie

De inspectie vindt dat een goed functionerende interne systematische kwaliteitszorg bijdraagt aan een betere naleving van wet- en regelgeving. Zij ziet daar een eigen verantwoordelijkheid voor organisaties en stimuleert een systematische kwaliteitszorg bij de organisaties. In haar optreden is de inspectie zacht waar het kan en hard waar het moet en treedt zij zo nodig op.

Colofon

Jaarverslag Erfgoedinspectie, 2015-2016 Jaargang 3

Publicatiedatum

dinsdag 16 mei 2017

Productie

Erfgoedinspectie

Vormgeving

Erfgoedinspectie

E-mail

info@erfgoedinspectie.nl

Internet

http://www.erfgoedinspectie.nl

Redactieadres

Postbus 16478 2500 BL Den Haag

Telefoon

Redactie: 070 4124012

Copyright

CC0 1.0 Universal